

HÄLLRISTNINGEN SKOMAKAREN

HÄLL FYLLD MED RISTNINGAR. Hällristningen Skomakaren är fylld av figurer. Den mest kända är den 150 cm långa mannen med yxa.

Det här är en historisk hällristning.

Skomakaren är den första som nämns i vår historia.

Det är snart 400 år sedan en dansk lärare åkte förbi Backa och fick se hällristningarna när han besökte bygget av Brastads kyrka. Peder Alfsöns text och teckningar är den första dokumentationen som gjorts av hällristningar i Skandinavien.

Det är troligen den 150 cm långa jätten med en yxa i handen som gett ristningen sitt namn. Lokalbefolkningen ska ha sett likheter mellan

jättens yxa och en skomakarhammare och därför kallat honom för Skomakaren.

Motiven på den här hällristningen är huggna ovanligt tätt och i många fall har man gjort nya figurer ovanpå andra. Till exempel har Skomakaren huggits rakt över ett skepp som nu ser ut att köra rakt in i hans mage.

Ingen vet varför man under bronsåldern har valt att hellre förstöra gamla ristningar än att använda de stora tomma ytor som finns på båda sidor om figurerna.

En av överhuggningarna har gjort att skeppens datering har framgått tydligt, det undre skeppet är äldre än det övre.

Skomakarhällen går inte att datera med hjälp av landhöjningen eftersom den redan under bronsåldern låg 25 meter över havet.

Troligen är vissa av figurerna huggna redan under äldre bronsålder, ca 1700 f Kr, och man har sedan gjort nya ristningar under en period av kanske 1 000 – 2 000 år.

Skomakaren är bara en av många hällristningar längs en gammal byväg som kallas "helliga vägen". Här kan man under bronsåldern ha utfört religiösa processioner – kanske med samma typ av vagnar som finns på hällarna.

Mikael Jägerbrand
mikael@fornguiden.se

VIKTIGA MOTIV

Så hittar du hit

Kör E6 norrut från Uddevalla. Ta av vid avfart 101. Kör mot Lysekil på väg 162. Efter 11 km, sväng österut, följ skyltar 2 km.

Fakta

Fornminne nr: RAÄ 1, Brastad socken, Bohuslän.
Storlek: 4 m x 9 m.
GPS: N 58° 24' 12.32"
E 11° 29' 30.27"

Historik

Skomakaren i början av 1900-talet.

1627

Norske lektorn Peder Alf-sön besöker Skomakaren. Hans teckning är den första beskrivningen av en hällristning.

1700-talet

Hällen används för tröskning av grödor.

1839

Lennart Åberg skriver en doktorsavhandling om hällristningen.

1848

Hällristningen blir berömd genom A E Holmbergs "Skandinavens hällristningar".

1923

Vägen förbi Skomakaren rustas upp och flyttas.

1927

Arkeologiprofessorn Oscar Almgren menar att vägen vid Skomakaren använts för religiösa processioner.

1949

En turistbroschyr trycks men penisen retuscheras bort.

2008

Den första moderna dokumentationen görs.

MANET? Den här ristningen har tolkats som solsymbol – men är det kanske en brännmanet?

ÖVERHUGGEN. Det nedre skeppet ristades omkring 1300–1100 f.Kr. Några hundra år senare, omkring år 1000 f.Kr, förstörde man det äldre skeppet genom att hugga ett nytt och större skepp.

GUDEN TOR? Många tror att den jättelika Skomakaren med sin yxa föreställer den fornnordiska guden Tor.

Motiven på Skomakaren har debatterats i nästan 400 år.

Det här är de viktigaste figurerna.

Det var tack vare Skomakaren som forskningen om hällristningar tog fart under 1800-talet. Nästan alla böcker och artiklar började också med en beskrivning av den yxbeväpnade jätten.

Det är främst den 150 cm långa jätten som skapat intresset. I normala fall är människor avbildade i miniatyr på hällristningar. Det

OVANLIGA. Fåglar är ovanliga på hällristningar men här finns 10 st.

VAGN. Vagnar är ovanliga på ristningar men här finns det två olika.

Backa-skepp. De här skeppen med de spiralformade stävorna med "öron" finns nästan bara i Backa.

finns bara några få människor som avbildats i nästan naturlig storlek. Storleken på mannen har gjort att man tror att den föreställer en gud, hans yxa/hammare gör att det är mest troligt att det föreställer guden Tor med sin hammare Mjölner.

Många av de andra motiven på hällen är också ovanliga.

Det gäller till exempel de så kallade Backa-skeppen. De typiska spiralformade stävorna som försetts med öron finns nästan bara här i Backa-området. Backa-skeppen finns på alla de större hällarna längs den heliga vägen.

ÅRDER. På hällen finns det hela tre stycken forntida plogar, årder, avbildade.

De vanligaste djuren på hällristningar är hästar men här är det istället fåglar som är vanligast. På 1800-talet menade man att fågeln var en symbol för döden och att en fågel som huggits bredvid en människa betydde att personen var död.

Många forskare har fascinerats av att det finns tre stycken gammaldags plogar, årder, på Skomakar-hällen. I normala fall avbildas inte föremål ur vardagslivet. Därför kan de här plogarna vara en symbol för fertilitet och ha huggits in för att be gudarna om bättre skördar.